

Motion till riksdagen 2023/24:1568

av Åsa Eriksson och Jennie Nilsson (båda S)

Innovationsstrategi med immaterialrättsfokus

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för bättre utväxling av svenska innovationssatsningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För oss socialdemokrater är det självklart att svenska företag ska konkurrera med innovationskraft och kompetens, inte med låga löner. Våra företag är världsledande inom många sektorer, och mängder med etableringar planeras i vårt land den närmaste tiden. Det är viktigt för ett litet, exportberoende land.

För att vara ledande även i framtiden behöver vi bli ännu bättre på att ta tillvara tillgänglig kunskap, använda forskningsmedel mer effektivt, se till att forskningsresultat och innovationer kommersialiseras i högre grad och att kunskapen hos mindre företag om vilka tillgångar som bör skyddas ökar.

Innovation sker i allmänhet evolutionärt, där en upptäckt leder vidare till en annan upptäckt. Patentsystemet uppmuntrar till fler uppfinningar genom att ge ensamrätt i utbyte mot att berätta hur uppfinningen är uppbyggd. Ofta kan en rad upptäckter summeras och tillsammans skapa en helt ny teknik. Patentinformation dokumenterar det här evolutionära mönstret och kan därför ge värdefulla insikter. Patentinformation kan ge svar på om en investering är meningsfull eller inte, så att våra forskningsmedel kan satsas där de gör mest nytta. Detta har vi ingen strategi för idag. Det finns massor av värdefull kunskap som vi som nation helt enkelt inte använder. Det är ett enormt resursslöseri. Patentstyret i Norge gör i samråd med Naerings- og fiskeridepartementet ett antal mycket djupgående patentanalyser varje år. Ett av huvudskälen är just att statliga medel ska satsas där de gör mest nytta. Regeringen bör överväga att ge PRV i uppdrag att systematiskt analysera patentdata för att öka utväxlingen av Sveriges innovationsarbete.

Sverige kan stoltsera med många sökta patent. Den som skärskådar siffrorna ser att väldigt få bolag står för en tämligen stor andel av Sveriges alla patent. Varför söker inte fler SME och i fler branscher patent? Vi befarrar att det beror på okunskap? En breddning och differentiering skulle vara bra för att långsiktigt behålla platsen som världens bästa innovationsnation. Regeringen behöver agera för att kunskapen om när man eventuellt bör skydda sina innovationer ska öka inom alla branscher och inom utbildningsväsendet.

De små och fristående innovatörerna har ofta svårt att hävda sig mot större företag som gör intrång i deras rättigheter eftersom processkostnaderna tenderar att bli väldigt höga. Detta är ett välkänt problem. Trä- och möbelindustrierna har tagit fram en egen branschförsäkring i två delar (rättsskydds-försäkring och ansvarsförsäkring). Regeringen bör vidta åtgärder så att den typen av utveckling till att gälla fler branscher för att skydda de mest sårbara innovatörerna.

AI genomsyrar forskningen inom en rad områden. Redan idag finns musik och konst skapad av AI. Så länge en människa styr AI:n fungerar våra immaterialrättsliga lagar, men med helt självständiga AI-skapelser blir det problematiskt eftersom lagen kräver att upphovspersonen är en människa. Utvecklingen kring AI går snabbt. AI-strategin "Nationell inriktning för artificiell intelligens" bör kompletteras med ett immaterialrättsperspektiv.

Kunskapen om vilka forskningsresultat som bör skyddas, när och varför behöver öka inom högskolevärlden. Idag kan du läsa till ingenjör utan att ta ett enda poäng i immaterialrätt. De som ska utveckla våra framtida lösningar behöver ha en grundläggande förståelse för det regelverk som gäller för att inte råka illa ut själva eller att riskera att slumpa bort sin arbetsgivares tillgångar – oavsett om arbetsgivaren är ett företag eller inte. Innovationskontoren på våra lärosäten har för lite kunskap – eller blir inte lyssnade på – eftersom det återkommande uppdagas exempel på svenska akademiska resultat som andra slår mynt av eftersom de svenska upphovspersonerna inte haft insikt om att skydda dem vid rätt tillfälle. Studenter får statligt finansierad hjälp att kommersialisera sina idéer men det ger inte tillräckligt bra output; Sverige är toppinnovativa men rankas betydligt lägre i kommersialisering. Det har vi inte råd med i längden. Dessutom saknas ofta incitament för att nyttiggöra sin forskning. Regeringen behöver se över uppdraget till och uppföljningen av innovationskontoren på lärosätena för att se var det brister.

Flertalet forskare har låg kännedom om och alltför få kontakter med innovationskontoren. Dessutom har näringslivet och akademien olika fokus och perspektiv; näringslivet är intresserat av att hitta forskningsprojekt med stor potential för nyttiggörande men har i vissa fall svårt att nå fram till lärosätena. Det efterfrågas kunskapsutbyte, från båda håll. Regeringen bör agera för att forskningsteamerna kompletteras med entreprenöriell kompetens och fokus.

Enligt en studie från OECD/EUIPO från 2019 utgörs 2,5 % av världshandeln av piratkopior. Det råder ingen tvekan om att det är en stor och organiserad verksamhet som står bakom tillverkningen, distributionen och försäljningen av alla dessa piratkopierade varor. Enligt en studie från OECD från 2018 leder handeln med piratkopior till förluster för svenska företag på 17 miljarder årligen, eller nästan 50 miljoner per dag. Dessutom riskerar konsumenter som köper piratkopior att få varor som inte uppfyller gällande produktsäkerhetskrav. Den tredje stora förloraren på piratkopiering är staten som förlorar stora skatteinkomster och arbetstillfällen. De senaste åren har arbetet mot piratkopiering försvårats när e-handeln har exploderat och ett stort antal kopior fraktas via post- och kurirflödet. Vi behöver göra mer, både nationellt och genom EU, för att stoppa den grova ekonomiska brottsligheten med piratkopior.

Ett akut område är illegal IPTV som illegalt erbjuder kunder tillgång till tusentals betalkanaler för ca 1 500 kr/månad, vilket gör att filmbranschen går miste om intäkter för enorma summor – något som hotar produktionen av framtida film och serier. Enligt Nima Sanandajis rapport Intellectual Property, Jobs & Prosperity in the Nordic Region tittar drygt 600 000 personer i Sverige på illegal IPTV och bidrar med en halv miljard kronor i finansiering till organiserad kriminalitet. Rättsvårdande myndigheter bör få i uppdrag att prioritera den här typen av illegal verksamhet högre.

Offentliga aktörer upphandlar årligen till ett värde av ca 800 miljarder kronor. I Svenskt Näringslivs immaterialrättsstrategi har frågan om bristande tillvaratagande av tillgångar vid offentlig upphandling p g a inköpsorganisationernas bristande kunskaper i immaterialrätt lyfts som en särskild fråga. Ett led i att komma tillrätta med de problem som finns är att belysa kopplingen mellan upphandling och immaterialrätt. Här bör regeringen agera skyndsamt.

Idag används termen upphovsman genomgående i lagstiftningen. Det bör ändras till upphovsperson, i jämställdhetens namn.

För att Sverige även fortsättningsvis ska vara konkurrenskraftigt med världsledande innovationer måste åtgärder vidtas på ett antal områden. Vi föreslår därför att regeringen tar fram en bred innovationsstrategi som omhändertar de utpekade förbättringsområdena.

Åsa Eriksson (S)

Jennie Nilsson (S)